

KILDEN OPERA PRESENTERER

TOSCA

AV GIACOMO PUCCINI

PREMIERE LØRDAG 8. SEPTEMBER 2018

Kr 40

KILDEN TEATER OG KONSERTHUS

KILDEN.COM

Ansvarlig utgiver

Kilden Teater- og Konserthus for Sørlandet IKS

Programredaksjon

Frøydís Emilie Lind og Nina Hammersmark

Grafisk produksjon Anders Frode Marum

Foto, forside Anne Lise Nordheim

Fotos fra prøveforestilling Kjartan Bjelland

Fotos, biografier Privat og agenturer

Trykk 07 Media Sør

Opplag 1.000 ex

Foto, lyd- og videoopptak er ikke tillatt under forestillingen. Mobiltelefoner skal være slått av.

KJÆRE PUBLIKUM.

VELKOMMEN TIL TOSCA!

Hva er et menneskeliv verd i møte med makt, ære, begjær og hevnr?

Tosca! Høydramatikk og storpolitisk spill er bakteppet når historien om kjærlighet, lojalitet, kynisme, brutalitet og håp finner sin form på scenen. Handlingen utspiller seg i løpet av én dag: Kunstneren Mario Cavaradossi hjelper den flyktede motstandsmannen Cesare Angelotti fra å bli fanget av politisjefen Baron Scarpia, en av operaverdenens virkelige bad boys. Scarpia arresterer i stedet Cavaradossi og utnytter sangerinnen Floria Toscas brennende kjærlighet til sin elskede, for å finne ut hvor denne fienden av staten, Angelotti, befinner seg. Ved å torturere Cavaradossi, vrister han svaret fra henne. Men han vil ikke bare ha svar, han vil også ha henne. Hva ville du gjort hvis din elskede var i fengsel og prisen for friheten var deg selv? Dette umulige spørsmålet står hovedrollen Tosca overfor.

Puccinis mesterlige utnyttelse av partiturets dramaturgiske muligheter får frem nærheten mellom tekst og musikk. I all den virtuose melodisiteten ligger det en realistisk tone under, slik at operaens rollefigurer får dybde og spillerom.

Tosca har stått på ønskelisten til Kilden Opera i flere år. At Nordnorsk Opera og Symfoniorkester (NOSO) og Opera Rogaland (OR) hadde det samme ønske, ga oss en unik mulighet. Endelig kan vi formidle denne fantastiske operaen til publikum på Sørlandet. Det er ikke uten grunn at Tosca er en av de virkelig store operaene – og operaopplevelsene - og en av de mest spilte operaene verden over. Det er unikt at tre av Norges regionoperaer velger å samarbeide. Det ligger både økonomiske og ressursmessige besparelser i en samproduksjon, og det gir oppdrag til en rekke freelance solister og ensemblesangere over lengre tid. Det vi er med på nå, håper og tror vi er starten på noe nytt.

At «vår» Tosca nå skal vises både i Kilden, Harstad, Bodø, Tromsø og Sandnes er fantastisk. Vi er tre samarbeidspartnere, og hver region vil sette sitt eget preg på oppsetningen. I byene i nord spiller NOSO Symfoniorkester, i Sandnes sitter Stavanger Symfoniorkester i orkestergraven, og i Kilden er det naturligvis Kristiansand Symfoniorkester dere får høre. Hver region har eget barnekor med i oppsetningen. I tillegg har vi med et profesjonelt operakor bestående av 16 sangere fra Kilden Vokalensemble, Vocal Art og Vokal Nord. Som solistene og dirigenten, følger også disse produksjonen på turneen. Kilden har vært motor i produksjonsperioden, og både scenografi, kostymer og rekvisitter har blitt produsert ved Kildens verksteder av våre fantastiske fagfolk. Det og de er vi stolte av.

Regissør Ingrid Forthun har valgt å legge handlingen i Tosca til vår tid, og historien er dessverre høyst aktuell; mennesker som kynisk misbruker sin makt, politisk uro, vold og undertrykkelse. Men den handler også om hvor langt man er villig til å gå for den og det man elsker.

God opplevelse!

Frøydis Emilie Lind
Operasjef,
Kilden Opera

MEDVIRKENDE

'Tosca' - en opera i 3 akter av Giacomo Puccini - Libretto: Luigi Illica og Guiseppe Giacosa
Basert på det dramatiske skuespillet 'La Tosca' av Victorien Sardou

Fremføres på italiensk. Oversatt til norsk av Eve-Marie Lund

KUNSTNERISK TEAM

Dirigent

Peter Szilvay

Regissør

Ingrid Forthun

Scenograf

Dagny Drage Kleiva

Kostymedesigner

Anette Werenskiold

Lysdesigner

Joakim Foldøy

Kormester

Ursâ Lah

Dirigentsassistent

Nils Erik Måseidvåg (dirigent 20/9)

Koreograf / regiassistent

Kari Anne Vadstensvik Bjerkestrand

ROLLELISTE

Floria Tosca

Nina Gravrok

Mario Cavaradossi

Christian Juslin

Baron Scarpia

Kosma Ranuer

Cesare Angelotti

Trond Gudevold

Spoletta

Kristian Krokslett

Sciarrone

Jakub Niedziela

En kirketjener

Jørgen Backer

En fangevokter

Trond Gudevold

En gutt

Sebastian Sjøstad Overå /

Florian Almedal Sillitoe

PREMIERE LØRDAG 8. SEPTEMBER 2018, KL 18.00

KILDEN TEATER OG KONSERTHUS, TEATER- OG OPERASALEN

Øvrige spilledager

Tirsdag 11. september kl 19.00

Tirsdag 18. september kl 19.00

Torsdag 13. september kl 19.00

Torsdag 20. september kl 19.00

Lørdag 15. september kl 18.00

Lørdag 22. september kl 18.00

Varighet ca 2 timer og 45 minutter inkl. 2 pauser.

KRISTIANSAND SYMFONIORKESTER

1. fiolin Adam Grūchot, Liv Hilde Klokk, Lars Lunde, Maria Andrén, Sigmund Eikeset, Dorota Grūchot, Lars Audun Hadland, Kari-Andrea B. Larsen, Linda Manukyan, Daniel Perek, Pål Svendsberget, Halvor Aasen - **2. fiolin** Armando Toledo Aribú, Emilie Norum Gudim, Yuka Sato, Loussine Azizian Idsøe, Henriette A. L. Børven, Solveig Husebø, Svetlana Jelic, Katarina Skogheim, Karen Walthinsen
Bratsj Kjell Åge Stoveland, Håkan Olsson, James Opie, Jane Kärner, Trygve-Johan Simonsen, Edda Stix, Piotr Slowik, Anne C. F. Thommesen - **Cello** Leonardo Sesenna, Ariel de Wolf, Maarten Jansen, Anne Bræin, Jasper Havelaar, Wolfram Kärner, Andreas Øhrn
Kontrabass John W. Harrison, Jan Mathiasson, Alfred Matre, Svein Haugen, Kåre Dalane - **Fløyte** Anne Randi Haugejorden, Mamiko Miura, Jessica Kabirat - **Obo** Roar Brostrøm, Torunn Irene Kristensen, Marion Walker
Klarinett Stig Nordhagen, Ingrid Wangsvik, Kari Ingelsrud
Fagott Odd Lyngstad, Anders Gedde-Dahl, Johanna Aichriedler, Aleksandr Ziva - **Horn** Iselin Lande, Leif Tore Strandbakken, Hilde Lunde Garby, Ove Repål - **Trompet** Jens Forus, Trym Dalene, Eivind Bjørnevik - **Trombone** Nils Tore Brunvatne, Sølve Grødem Wold, Thor-Arne Martinsen - **Cimbasso** Vidar Løvbrøtte - **Harpe** Johanna Engedal - **Pauker** Thomas Hansen . **Slagverk** Ellen Fjørtoft, Henning Seldal, Sebastiaan Molenaar, Håkon Skyberg - **Orgel / Celesta** Elsebeth Lütcherath
Repetitør Bernhard Greter, Solveig Lie Refvik

SAMMENSATT NASJONALT KOR

Sopran Marte Sand, Inger Torill Narvesen, Ingrid Margitte Narvesen, Benedikte Sofie Ribe - **Alt** Therèse Thylin, Kersti Ala-Murr, Lena M. Petterson, Silje Vatne Heggem
Tenor Daniel Norum, Espen Solsbak, Stig Sydtangen
Bass Jakub Niedziela, Magnus Berg, Sindre F. Øgaard

SANGERE FRA KRISTIANSAND OPERAKOR

Sopran Kolbrun Rut Ragnarsdottir, Kine Hole, Mali Pauline Wessel, Ragna Marie Henden - **Alt** Katrine Arnesen, Mira Bøge, Jolanta Maria Golanowska, Margaret Gunvaldsen, Eva Cesilie Røhne Viken, Veslemøy Wisted, Inger Sofie Klokkhammer Jørgensen - **Tenor** Lasse Alexander Harms, Roald Andreas Hauper Sandøy - **Bass** Øyvind Svanes Almedal, Birger Holtet, Joachim Isaksen, Jo Vegard Aardal
Korinnstudering før prøveperiode Rolf Magne Smith Asser

SAMMENSATT BARNEKOR OG

SANGERE FRA DOMKIRKENS GUTTEKOR

Baste Aadnøy Andreassen, Alvilde Brunvand, Thea Isabel Richter Whitehead Bye, Alex Herlofsen, Henrik Koster Iversen, Henrik Elias Jernslett, Einar Ambrosius Krüger, Elvin Lavoll, Norah Lende, Marlin Mandelkow, Iben Elise Roll-Lund, Florian Almedal Sillitoe, Sebastian Sjøstad Overå, Linea Solli, Camilla Stanghelle, Lina Aarsland
Korinnstudering før prøveperiode James Duddle

Inspisient Nina Ruud

Scenemester Kai Vidar Bech / Ola Ravnaas

Lysbordoperatør Carlos Valente

Loftsmester Simon Bjørn Nielsen

Forestillingsrequisitør Magne Strand

Sminkør Ania Maria Hampelska

Scenetekniker Anders Hardeland

Lystekniker Joakim Stien

Påkleder Cecilie Nybakk Nore,

Pernille von Krogh Samuelsen

Podieinspisient Even Wennerberg

Produksjonsassistent / nanny

Hanne Sara Aker Weisser

Kostymekoordinator Jessica Romberg

Tekstmaskinfører Helle Qvale Ringereide

Prosjektleder Silje Hamre Kulien

Kostymer, scenografi og rekvisitter

er produsert ved Kildens verksteder under ledelse av hhv Berit Lågeide Griffin, Per Laukvik og Pernille Usterud-Svendsen

Kontentum ved lydseksjonen på Kilden

Takk til

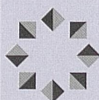
Tone Kjønneksen for opplæring av Cavaradossi innen glasskunstnerfaget, og

Opptakt - en del av Talent Norges dirigentsatsing

TOSCA ER PRODUSERT I SAMARBEID MED

NORDNORSK OPERA- OG SYMFONIORKESTER OG OPERA ROGALAND

Spillesteder, datoer: Bodø 14. - 15. oktober - **Harstad** 21. oktober - **Tromsø** 23. - 26. oktober - **Sandnes** 3. - 5. november

NORDNORSK OPERA
OG SYMFONIORKESTER

OR OPERA ROGALAND

HANDLINGEN

Akt I

Første akt foregår i kirken Sant'Andrea della Valle, hvor glasskunstneren Mario Cavaradossi hjelper motstandsmannen Angelotti, som har flyktet fra fengselet Castel Sant'Angelo, til å gjemme seg for politisjef Scarpia og hans menn. De blir avbrutt av Cavaradossis elskede, sangerinnen Floria Tosca, som kommer for å avtale et møte med Cavaradossi senere på kvelden, men Angelotti rekker å gjemme seg. Floria er imidlertid svært sjalu og fatter mistanke ettersom hun hørte Cavaradossi snakke med noen da hun kom. Hun mistenker ham for å ha en annen kvinne, men han forsikrer henne om at det ikke er tilfelle, og til slutt forlater hun kirken. Angelottis flukt blir oppdaget, og det skytes med kanoner fra politisjef Scarpias hovedkvarter. Mens de forlater kirken fylles den av folk som feirer seieren over Napoleon ved Marengo, og Scarpia med sine menn kommer. Han oppdager at familien Angelottis kapell er åpent og der finner han en vifte. Tosca kommer tilbake til kirken for å forklare Cavaradossi at hun ikke har tid til å treffe ham som avtalt. Hennes sjalusi vokser når Scarpia viser henne viften, og opprørt forlater hun kirken. Den onde politisjefen bruker Toscas sjalusi i sitt spill, og skjønner at Cavaradossi har hjulpet fienden.

Pause, 25 minutter.

Akt II

Vi er i Scarpias rom i Palazzo Farnese. Hans medhjelper Spoletta fører inn Cavaradossi som er tatt til fange. Scarpia forhører fangen, men han avslører ingenting. Scarpia sender bud på Tosca, og når hun kommer ber Cavaradossi henne om ikke å si noe. Cavaradossi sendes ut for å tortureres, men når hun hører hans skrik avslører hun Angelottis gjemmested. Cavaradossi slepes ut fra torturkammeret. En annen av Scarpias menn, Sciarrone, kommer for å fortelle at Napoleons nederlag ved Marengo er snudd til seier. Cavaradossi hører det og utbryter Vittoria! (seier) før han føres til fengslet. Da Tosca spør hva prisen er for at Cavaradossi skal kunne settes fri, svarer Scarpia at det er henne selv. Spoletta forteller at Angelotti begikk selvmord da han ble pågrepet på nytt, og Tosca ser da ingen annen utvei enn å gi etter. Scarpia gir ordre om at kunstneren skal skinnhenrettes, og Tosca får ham til å skrive et brev som gir fritt leide slik at hun kan flykte med Cavaradossi. Men da Scarpia gjør sine tilnærmelser så tar hun livet hans.

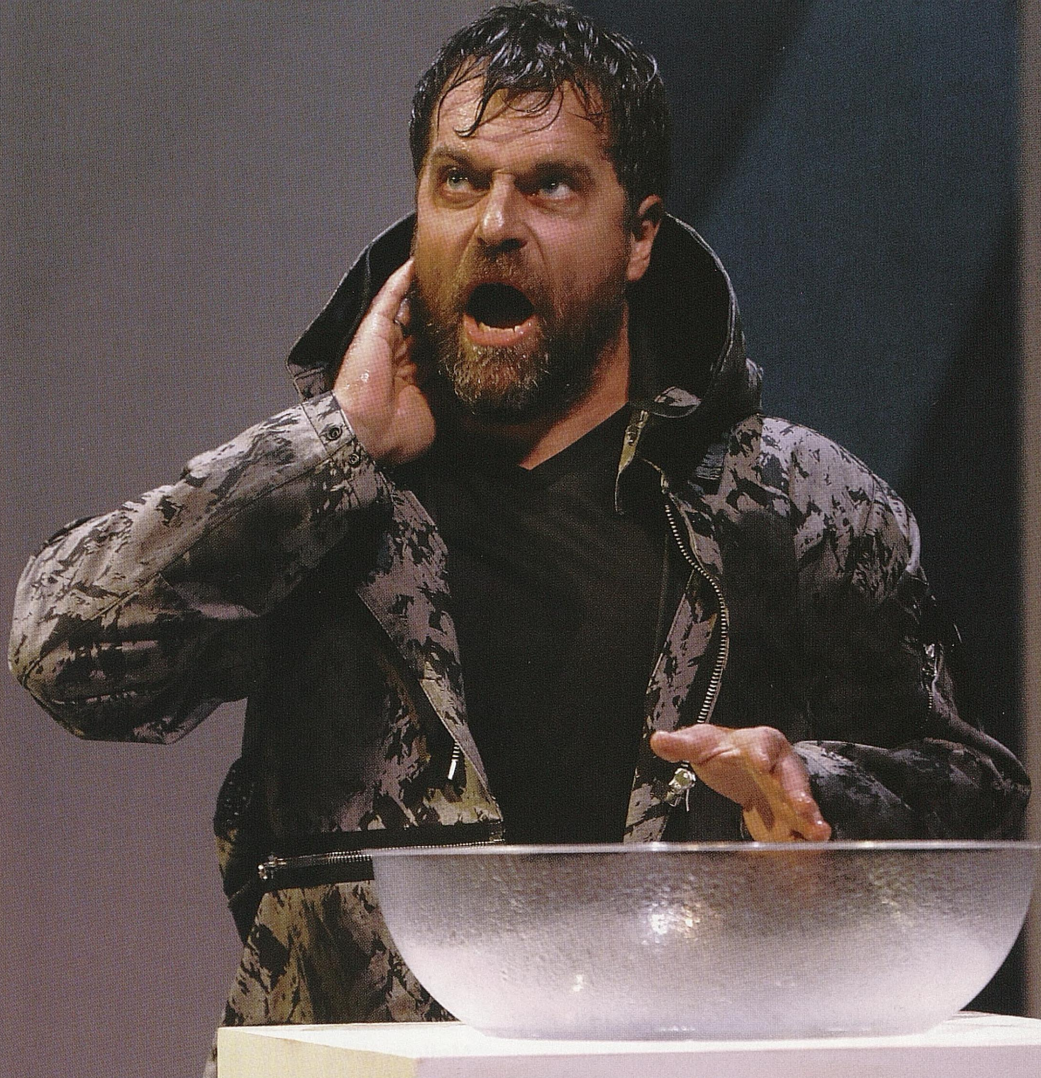
Pause, 25 minutter.

Akt III

Cavaradossi har fått dødsdommen, men Scarpia har lovet Tosca at henrettelsen kun skal være teater. Han føres til retterstedet, Castel Sant'Angelo, og fangevokteren informerer ham om at han har én time igjen å leve. Kunstneren ber om å få oppfylt et siste ønske: å skrive et avskjedsbrev til sin elskede Tosca. Han synger da den kjente *Tårnarien*. Tosca kommer og forteller ham at hun har myrdet Scarpia, at Cavaradossi skal skinnhenrettes og at hun har skaffet en passerseddel slik at de kan flykte. Når klokken slår kommer eksekusjonspatroljen og stiller seg opp. De avfyrer sine våpen og Cavaradossi faller. Tosca venter til patroljen har gått før hun går fram til ham. Da innser hun at han er død og at Scarpia har lurert henne. Mordet på Scarpia er oppdaget og hans menn kommer for å gripe henne.

Varighet ca 2 timer og 45 minutter inkl. 2 pauser.

TOSCA I KONTEKST

Puccinis opera har et rikt politisk og historisk bakteppe. Dersom du legger ferieturen til Roma kan du besøke alle stedene der handlingen utspiller seg og faktisk høre noe av klangen fra musikken midt i trafikkstøyen.

Toscas Italia

Handlingen i *Tosca* foregår på slutten av en ti måneders interimperiole mellom to franske okkupasjoner. Frankrike inntok Italia i 1796 og dannet Den romerske republikk to år senere. I september 1799 ble franskmennene kastet på dør av Kongedømmet Napoli, men Napoleon inntok Italia igjen den 14. Juni 1800 i slaget ved Marengo.

Operaen utspiller seg i Roma tre dager senere. Under handlingen tror romerne først at franskmennene er slått, men bare noen timer etter blir det kjent at utfallet er omvendt. Pave Pius VI ble umiddelbart utvist av Napoleon. Uhyggen som ulmer under hele operaen baserer seg på dette historiske bakteppet.

Karakteren *Cesare Angelotti* er inspirert av en faktisk person, Liborio Angelucci, fødselslege og redaktør for den første italienske utgaven av Dantes *Inferno*. Han var blant de første i Roma som identifiserte seg med den franske revolusjonen. Han ble arrestert og fengslet i Castel Sant'Angelo for å ha deltatt i en sammensvergelse om å myrde paven. Dette var i 1794, bare ett år etter henrettelsen av Ludvig 16. i Paris. Napoleon utnevnte ham til konsul av Roma i 1798.

Utover dette er ingen av rollene basert på historiske personer. Imidlertid representerer Scarpia det pre-revolusjonære regimets religiøse hykleri, råskap, tøylesløshet og maktmisbruk. Karakternavnet kan være hentet fra Gherardo Curcis kallenavn "*Sciarpa*", en hensynsløs geriljaleder som slåss for kongedømmet Napoli mot Den romerske republikk.

Puccinis Italia

Tosca hadde premiere i Roma 14. januar 1900. Dette var en periode med stor sosial og politisk uro. I Nord-Italia var det mye velstand, mens regionene syd for Roma var svært fattige. Etter samlingen av landet i 1871 knyttet det seg store forventninger til at det forente Italia ville bidra til en jevnere fordeling. Dette skjedde i liten grad, og Nord- og Syd-Italia fortsatte å leve i to ulike verdener.

Bilfabrikken Fiat åpnet sin første fabrikk i Torino i 1899 og jernbanen over Brennerpasset kom i 1867. Dette skapte kommunikasjonsårer fra Nord-Italia til de økonomiske markedene i resten av Vest-Europa.

Generelt hadde befolkningen liten respekt for regjeringen i Roma. Paven hadde fremdeles stor politisk makt og hans manglende støtte til regjeringen bidro til splittelse. Mellom 1876 og 1926 utvandret ni millioner italienere til USA. I forbindelse med sultkatastrofen i 1900 ble Milano underlagt militært styre. Dette ledet til opptøyer og en massakre der 80 sivile omkom. Kong Umberto I ble myrdet i juli samme år. Disse kaotiske forholdene bidro sterkt til fascismens fremvekst.

Bernardo Bertoluccis film *Novecento* (1976) med Gérard Depardieu og Robert De Niro i hovedrollene tegner et skarpt bilde av livet og tidsånden i Italia rundt århundreskiftet.

Italia 2018

I dag inntar Italias bruttonasjonalprodukt 3. plass i EU og 8. plass på verdensbasis. Imidlertid er landet fremdeles fragmentert og har hatt mange kortlivede koalisjonsregjeringer. Siden 2. verdenskrig har Italia hatt 66 regjeringer.

Til sammenligning har Norge hatt 22 regjeringer i samme tidsrom.

Fra 1. juni i år er Giuseppe Conte statsminister for en koalisjonsregjering bestående av de høyreorienterte partiene *Movimento 5 Stelle* og *Lega Nord*. The New York Times beskriver hans regjering som den første populistiske regjeringen i Vest-Europa. På lik linje med Berlusconi har Conte ingen tidligere erfaring fra parlament eller statlig administrasjon.

Italias fremste operakomponist i dag er Salvatore Sciarrino, mest kjent for *Macbeth* fra 2002.

Åsted

Hver akt utspiller seg i et av Romas signalbygg. Første akt finner sted i renessansekirken **Sant'Andrea della Valle**. Den enorme basilikaen ble bygget mellom 1590 og 1650 som et ledd i den katolske kirkes motreformasjon. Kuppelen var lenge den tredje største i Roma etter Peterskirken og Panteon.

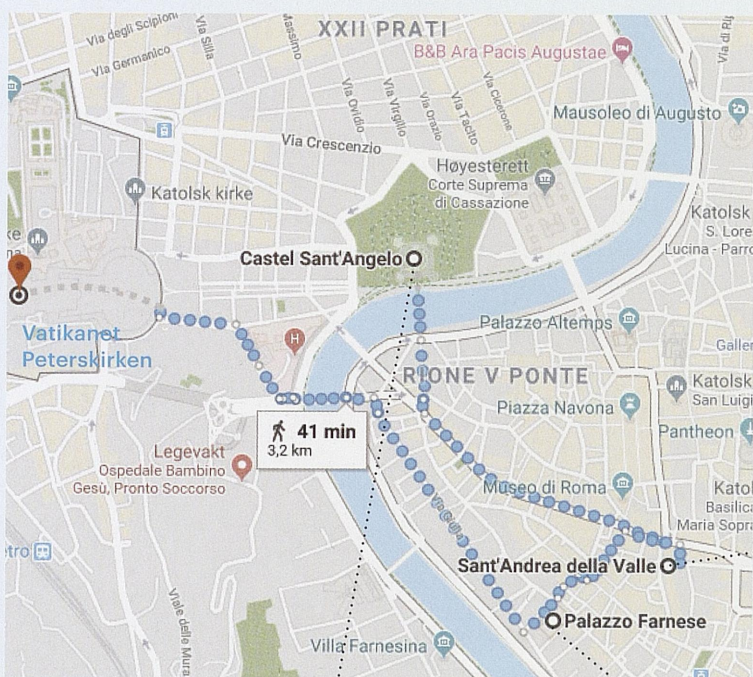
Fem minutters gange fra kirken ligger **Palazzo Farnese**. Bygningen er et av de viktigste palassene fra høyrenessansen i Roma. Den franske stat fikk det i gave av den italienske stat i 1936 og huser nå ambassaden.

Castel Sant'Angelo er en ruvende sylindrisk tårnbygg, opprinnelig bygget som mausoleum for keiser Hadrian i år 139. Pavene har anvendt bygningen både som residenspalass, forsvarsborg og fengsel, og er i dag museum.

En direktepassasje fra Vatikanet har ved to anledninger fungert som fluktrute for paver under angrep. For å gi operaen autentisitet tilpasset Puccini musikken i slutten av første akt til den største kirkeklokken i Peterskirken. Han lyttet til klangen av Romas klokker om morgenen ved *Castel Sant'Angelo* slik Tosca og Cavaradossi ville ha hørt dem, og bestilte egenhendig kirkeklokker fra fire forskjellige støperier.

Tosca er et av de fremste eksemplene på italiensk verismo-opera, en stil som kjennetegnes av et ønske om å fremstille realistiske mennesker, ofte stilt overfor vanskelige moralske valg.

Rolf Gupta

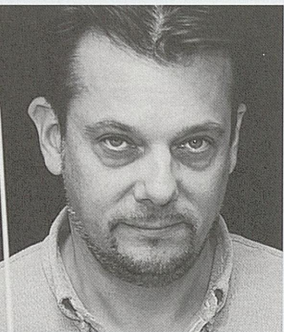

BIOGRAFIER

PETER SZILVAY (dirigent) er en av de mest ettertraktede norske dirigentene og sees ofte både på opera-scenen og foran orkestre. Karrieren utviklet seg raskt etter hans kritikerroste eksamenskonsert med KORK (1996). Etter det jobbet han som assisterende dirigent i Stavanger symfoniorkester, og var i tre år Mariss Jansons assistentdirigent.

I utlandet har Peter bl.a dirigert St. Petersburg filharmoniske orkester i Russland, Göteborg, Umeå og Malmø Symfoniorkester i Sverige, Radioorkesteret i Paris, Det Kongelige Danske orkester og operaen i Würzburg, Tyskland. I Norge har han dirigert Oslo-Filharmonien, Bergen Filharmoniske orkester, Det Norske Kammerorkester, Stavanger Symfoniorkester, Trondheim Symfoniorkester, Kristiansand Symfoniorkester, DNO&B, NOSO, KORK samt de norske militærkorpserne. Hans repertoar strekker seg fra Beethoven til senromantiske komponister, og blant hans favoritter er Mahler og Bruckner. Szilvay er en entusiastisk ambassadør for samtidskomponister, og han har dirigert urfremføringer av over 160 verk.

INGRID FORTHUN (regissør) er utdannet sceneinstruktør ved Statens Teaterhøgskole og har hovedfag i musikk fra UiO. Hun har iscenesatt forestillinger ved blant annet Nationaltheatret, Det Norske Teatret, Den Nationale Scene, Rogaland Teater, Hålogaland Teater, Teater Ibsen, Teater Innlandet, Operaen i Kristiansund og NRK Radioteatret, og har de senere år også skapt flere forestillinger ved Kilden Teater og Konserthus. Hennes tre produksjoner ved NRK Radioteatret er alle internasjonalt prisbelønte, og i 2009 mottok hun æresprisen *Blå fugl* for forestillingen *Hauk og due*. Forthun har i en årrekke virket som førsteamanuensis ved Statens Teaterhøgskole, Norges Musikkhøgskole, Institutt for Musikkvitenskap, UiO og dramalinjen ved UiA. Ingrid Forthun var teatersjef ved Agder Teater / Kilden Teater i perioden 2009-2014. Hun hadde regien på Opera Sørs / Kilden Operas oppsetning av *La Bohème* i 2009, og hun hadde også regi på Kilden Operas konsertante oppsetning av *La Traviata* høsten 2017.

DAGNY DRAGE KLEIVA (scenograf) er utdannet scenograf og kostymedesigner ved Central St. Martins College of Art and Design, London. Hun har jobbet ved de fleste norske teatre, som Nationaltheatret (*1984, Karsten & Petra, Kafka, Julemiddag, Jo fortære jeg går jo mindre er jeg, De foreldreløse, Rockeulven, Uskyld, Faderen, Romeo og Julie, En lykkens mann, En bagatell, Lenz, Mann uten hensikt, Limbo*), Trøndelag Teater (*Påfuglen, Bør Børson Jr., Jeppe på Bjerget, Gengangere, Rock and roll wolf, Et dukkehjem, Spring Awakening, Antigone, Jul i Prøysenland*), Det Norske Teatret (*Kimen, Påfuglen, Songfuglen, Antichrist, Andejakt*), Festsplene i Bergen/Den Nationale Scene/Nationaltheatret (*Kafka feat: Røyksopp*), Den Nationale Scene (*Lilli Valentin*), Oslo Nye (*Ved Arken klokken åtte, Neste Kamp*), Riksteatret (*Frk. Julie*), Hålogaland Teater (*2 x Ibsen: Fruen fra havet/Lille Eyolf, Hærmennene fra Helgeland, Misery*), Sogn og Fjordane Teater (*Så vakker du er*), Agder Teater/Kilden (*Dr. Proktores prompepulver*).

Dagny Drage Kleiva arbeider også med film, dans og opera. Hun har vunnet BBC Vision Design Competition i kategorien produksjonsdesign.

ANETTE WERENSKIOLD (kostymedesigner) er utdannet kostymedesigner ved Kunsthøgskolen i Oslo (KHiO). Hun har i en årrekke jobbet ved både privat- og institusjonsteatre over hele landet. Av produksjoner kan nevnes: *La Bohème* (Operaen i Kristiansund) *Eugen Onegin* (Nordnorsk Opera og Symfoniorkester), *Viva la Mamma!* (Den Norske Opera & Ballett), *Den Stundesløse* (Teater Manu), *Amadeus* (Hålogaland Teater), *Misantropen* (Rogaland Teater), *Les Misérables* (Hålogaland Teater), *Oliver* (Oslo Nye Teater), *Chicago* (Trøndelag Teater), *Lulu* (KHiO), *Let it Rock* (Riksteatret), *Dustefjerten* (Opera Sør), *The Black Rider* (Hålogaland Teater), *Little Shop of Horror* (Rogaland Teater), *Spelet om Garborg og Baral Den Store Verden*, *La Bohème* (NOSO), *Tryllefløyten* på Fredriksten festning i Halden og *Billy Elliot* i Sandnes. Anette hadde også design på kostymene til Kilden Operas oppsetning *Kveiteprinsen* våren 2017.

JOAKIM FOLDØY (lydsdesigner) har jobbet med lyssetting og lysdesign siden 1987. De første årene som tekniker ved Sola kulturhus og Rogaland Teater hvor han fikk gå i den beste skolen. I 1993 fikk han jobb som lysmester hos Carte Blanche i Bergen, og jobbet der med de beste koreografene innen moderne dans. Etter 5 år hos Carte Blanche begynte han som freelance lysdesigner. I tillegg til freelancetilværelsen har han også jobbet som plankonsulent ved Den Norske Opera & Ballett, teknisk sjef på Sandnes kulturhus, prosjektleder i Kulturkompaniet og prosjektsjef ved Stavanger konserthus. Foldøy gjør både lyssetting, scenografi og videodesign innen et bredt spekter av uttrykk innen scenekunst. Han har bl.a vært med i følgende produksjoner: *En Folkefiende* - Kilden Teater, *Min pappas porno* - for Prologo, *Snødronningen* - Kilden Teater, *Terje Vigen* - Kilden Teater/Fjæreheia, *En Folkefiende* - Rogaland Teater, *SULT1* - Kilden Teater, *Billy Elliot* - Sandnes Kulturhus og *Evita* - Bømlo Teater.

URŠA LAH (kormester) er utdannet ved Musikkakademiet i Ljubljana, og studerte kordireksjon ved Universitetet i Tromsø. I perioden 1993-2009 har hun som dirigent vunnet mange priser ved prestisjefylte internasjonale korkonkurranser, inkludert den gjeveste av dem alle; "European Grand Prix for Choral Singing". I 2008 mottok hun Ljubljanas høyeste pris for kultur, og i 2009 "den høyeste pris for amatørkultur" fra Det Slovenske Korforbundet. Hun flyttet til Norge høsten 2009, og var i perioden 2010-2015 Kormester i Nordnorsk opera og symfoniorkester. Hun er i dag bl.a kormester i Trondheim Symfoniorkester og dirigerer Konsen Vokalensemble ved Musikkonservatoriet i Tromsø. Hun underviser også i korledelse både ved UiT og NTNU, og har en omfattende virksomhet som coach for kor og kordirigenter i Europa og Kina/Hong Kong. Urša Lah er ofte jury medlem i internasjonale korkonkurranser og hun er aktiv som gjestedirigent for flere anerkjente, profesjonelle korensembler.

NILS ERIK MÅSEIDVÅG (dirigentassistent) (25) fra Stavanger studerer for tiden orkesterdirigering ved det Kongelige Danske Musikkonservatorium under Giordano Bellincampi. Han har tidligere studert Bachelor og Master i orkesterdirigering ved Norges Musikkhøgskole under Ole Kristian Ruud og Sigmund Thorp. Nils Erik regnes som et av Norges store dirigenttalent, og han har allerede gjestet flere norske profesjonelle ensembler med suksess, inkludert KSO, SSO, KORK, Marinemusikken, Stabsmusikken og Hærens musikkorps. Gjennom lanserings-programmet Opptakt har han dirigert prosjekter med blant andre TSO, NOSO og Oslo-Filharmonien. Nils Erik har deltatt på internasjonale mesterklasser med lærere som Neeme og Paavo Järvi, Vasily Petrenko, Jukka-Pekka Saraste, Jorma Panula m.fl. Fra og med sesongen 2018-19 er han Bergen Filharmoniske Orkesters nye assistentdirigent.

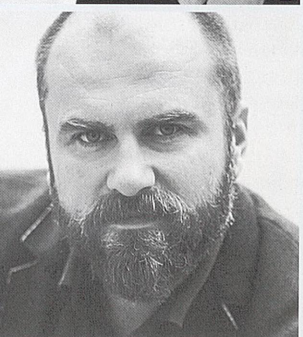
KARI ANNE VADSTENSVIK BJERKESTRAND (koreograf/regiassistent) har sin utdannelse som koreograf og regiassistent fra Statens Balletthøgskole og School of New Dance Development i Amsterdam. Siden 1991 har hun virket som danser, koreograf, pedagog, produsent og kunstnerisk leder i prosjekter både nasjonalt og internasjonalt. Kari Anne har erfaring i en bredde av uttrykk, fra fransk barokkdans til improvisasjon. Hun jobber også med forskning på mikrobevegelser for dansere og musikere ved Institutt for Musikkvitenskap, UiO. I tillegg er hun forfatter av boken *Bedre Flyt* (Aschehoug 2011) og har jobbet med sin egen metode BodyMindFlow i bedrifters lederutvikling gjennom en årrekke. Kari Anne var koreograf på *Kveiteprinsen* som ble satt opp av Kilden Opera våren 2017 og på Kilden Teaters oppsetning av *Hedda Gabler* vinteren 2018.

NINA GRAVROK (Floria Tosca) har sin utdannelse fra Universitetet i Agder og Operahøgskolen i Oslo, og gjorde sin internasjonale debut i Köln og Essen som Pamina i *Tryllefløyten* i 2008. I 2009 debuterte hun ved Den Norske Opera & Ballett, hvor hun har hatt roller som Første dame i *Tryllefløyten*, Musetta i *La Bohème*, tittelrollen i *Tosca*, Antonia i *Hoffmanns eventyr*, Donna Elvira i *Don Giovanni* og Elsa i *Lohengrin*. "Nina Gravrok var en åpenbaring, tvers gjennom", skrev Ståle Wikshåland i Dagbladet om sistnevnte rolle, som hun senere sang i Bern. Sopranen fra Narvik har siden 2005 sunget ved de fleste operascenene i Norge, bl.a. *Giorgetta*, *Lauretta*, *Madame Lidoine*, *Sieglinde*, samt *Cio-Cio San*. Våren 2019 gjør hun sin debut som Suor Angelica ved Den Norske Opera & Ballett. Nina Gravrok har fått flere utmerkelse og har hevdet seg i anerkjente konkurranser, deriblant 3. pris i Dronning Sonja Internasjonale Musikkonkurranse i 2007. Hun er også en ettertraktet konsertsanger og har sunget med Oslo-Filharmonien, i tillegg til andre store norske orkestre.

CHRISTIAN JUSLIN (Mario Cavaradossi), fra Finland, begynte sine musikkstudier ved Institutt for kirkemusikk ved Sibelius-akademiet, men ble uteksaminert som sanger. Han studerte operasang med Björn Blomqvist, Peter Lindroos og Jorma Hynninen, og har også deltatt i mesterklasser med Jeffrey Goldberg i New York og Bruno Pola i Italia. Christian Juslin hadde sin operadebut på Folkoperan i Stockholm i 2000 der han gjorde Alfredo i *La Traviata*. Han er en ettertraktet konsert- og oratoriesanger i Norden. men han har også gjestet konserthus i Singapore, Kina, Italia, Tyskland, Østerrike, Island, og blir hyppig engasjert til å synge verk som Haydns *Skapelsen*, Beethovens 9. *Symfoni*, Pärts St. *John Passion*, Händels *Messias*, Mozarts *Requiem*, *Kroningsmesse* og *c-moll messe*, Saint-Saëns *Juleoratorium* og Verdis *Requiem*. Blant hans operaroller er *Otello*, som han gjorde i Ungarn under ledelse av José Curas og sist i Schwerin (Tyskland). Likeså har han gjort rollene Florestan (*Fidelio*), Don Carlos (*Don Carlos*), og Cavaradossi (*Tosca*) i Bonn, Chemnitz (Tyskland) og i Tulsa, Oklahoma, USA.

KOSMA RANUER (Baron Scarpia) studerte ved Operahögskolan i Stockholm, og siden debuten som Monterone i *Rigoletto* på Malmö Opera 2004, har han etablert seg som en etterspurt sanger i et internasjonalt marked. Han har blant annet hatt oppdrag på scener som Kungliga Operan i Stockholm, Frankfurt Opera, Malmö Opera, Opera House Wiesbaden, Gøteborg Opera, Latvian National Opera i Riga, Norrlands Operan, Kilden Opera og Plovdiv Ancient Theatre Festival. Roller han hyppigst engasjeres til er Scarpia i *Tosca*, Michele i *Il Tabarro*, tittelrollen i *Gianni Schicchi*, Schaunard i *La Bohème* eller Jago i *Otello*. For sin tolkning av denne rollen på Norrlands Operan i 2011 ble han tildelt prisen "Årets beste sanger" av det prestisjetunge tyske magasinet Opernwelt. Ranuer er også en stor Wagnersanger og han har sunget både Daland og tittelrollen i *Den flygende Hollender*, samt Alberich i *Götterdämmerung*. Kosma gjestet Kilden i 2009 da han gjorde rollen Schaunard i Opera Sørs oppsetning av *La Bohème*.

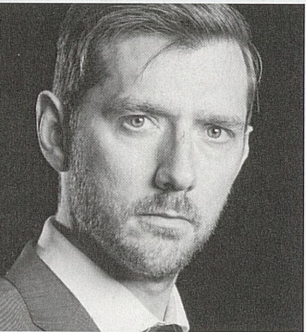
TROND GUDEVOLD (Cesare Angelotti) er utdannet klarinettist fra Barratt Due Musikk institutt og studerte deretter sang ved Statens Operahøgskole. Etter utdanning var han bassolist i Tyskland ved operahusene i Münster og Kiel, og han har vært gjestesolist ved Den Norske Opera & Ballett en rekke ganger. Gudevold har samarbeidet med regissører som Ronald Rørvik, Stein Winge og Svein Sturla Hungnes. Repertoaret spenner fra *Plateu* av Rameu til *Jeppe* av Geirr Tveitt. Han synger jevnlig kirkemusikalske verk som *Messias* (Händel), *Juleoratoriet* (Bach) og *Requiem* (Mozart). Klarinetten er en svært viktig del av hans virksomhet, og blir benyttet både i scene- og konsertproduksjoner. Han har sunget med de fleste symfoniorkestre i Norge, som NOSO, Oslo- Filharmonien samt orkestrene i Stavanger og Kristiansand. De siste sesongene har han gjort Taleren i *Tryllefloyten*, Mephisto i *Faust* (Kristiansund), Baron Zeta i *Den Glade Enke* (Lehar), Frank i *Flaggermusen* (Strauss), Zuniga i *Carmen* (Bizet) og Truffaldin i *Ariadne auf Naxos* (R. Strauss).

KRISTIAN KROKSLETT (Spoletta) har studert ved Høgskolen i Bodø (Nord universitet) og ved Grieg-akademiet i Bergen med henholdsvis Regine Vesterlid Strøm og Harald Bjørkøy som lærere. Kristian har medvirket i operaer som Verdis *Aida* og *Un giorno di regno*, Puccinis *Tosca* og *Madama Butterfly*, Bizets *Carmen* og Mozarts *Die Zauberflöte*. På hans kirkemusikalske repertoar finner man blant annet Rossinis *Petite Messe Solenne*, Händels *Messiah*, Verdis *Requiem*, Mozarts *Requiem*, Beethovens *Messe i C* og Haydns *Nelsonmesse*. Han har sunget med de fleste norske symfoniorkestre, bl.a Nordnorsk Opera og Symfoniorkester, Bodø Sinfonietta, Trondheim Solistene, Kristiansand Symfoniorkester og Oslo-Filharmonien. Kristian har vært med som én av tre tenorer på Hanne Kroghs suksessrike juleturne og på hennes turné med forestillingen *World of Music*. Kristian er også med i vokalsemblet Vocal Art og har vært fast tilknyttet Det Norske Solistkor siden 2011.

JAKUB ADAM NIEDZIELA (Sciarrone) er polskfødt bassanger. Han er utdannet fra Institutt for Musikk på Universitetet i Katowice og Universitetet i Stavanger hvor han studerte under Bettina Smith. Han samarbeider som solo- og ensemble- sanger blant annet med: Opera Rogaland, Kilden Kristiansand, Trondheim Symfoniorkester, Stavanger Konserthus, Opera Polska, Silesian Filharmonien, vocal kvintett PiP (også som arrangør og artistisk leder) og Katowice Solist Ensemble Camerata Silesia. Med disse ensembler har han sunget i de største konsertsalene i Europa. Han har gjort roller som Sarastro i *Tryllefloyten*, Alcindoro i *La Bohème* og Flora's tjener i *La Traviata*. Han har samarbeidet med en rekke kjente dirigenter som: Paul McCresh, Helmuth Rilling, Carlo Rizzi, Terje Kvam, Stefan Sköld, Giordano Bellincampi, Massimo Zanetti, Han-Na Chang, Krzysztof Penderecki og Alexander Liebreich.

JØRGEN BACKER (kirketjener) er en av Nordens mest allsidige unge barytoner. Han studerte ved Norges Musikkhøgskole og tok sin master ved Operahøgskolen i Oslo i 2012. Han har hatt oppdrag hos DNO&B, Trondheim Symfoniorkester, Opera Nordfjord, Operaen i Kristiansund, Kilden Opera, Opera Vestfold, Hugesund Kammeropera og Oslo Operafestival. Backer debuterte på DNO&B i 2013 som Dr. Falke i *Flaggermusen*. Han har også sunget i *Madame Butterfly*, *Khairios* og *Robin Hood* samme sted. I 2015 samproduserte Riksteatret og DNO&B Donizettis opera *Viva la Mamma*, hvor Jørgen spilte Regissøren. Jørgens roller har variert fra Wotan i *Die Walküre* og Alberich i *Das Rheingold* til Escamillo i *Carmen*, Schaunard og Marcello i *La Bohème*, Tonio i *Pagliacci*, Scarpia i *Tosca* til Greven i *Figaros bryllup*. I november 2017 deltok Jørgen i *Dracula*, en kammeropera han selv skrev librettoen til, og han skal i februar 2019 synges tittelrollen i Verdis opera *Macbeth* for Operaen i Kristiansund.

SEBASTIAN SJÅSTAD OVERÅ (en gutt) er 14 år og går på Grim ungdomsskole i Kristiansand. Sebastians største lidenskap/hobbyer er sang, teater, fotball og fiske. Han viste tidlig interesse for klassisk sang og startet som niåring i Kristiansand Domkirkes guttekor, og fikk også undervisning i sang ved Kulturskolen og senere på Lørdagsskolen i Agder. I regi av disse har han hatt mange sangoppdrag og konserter rundt om i Agderfylkene. Han har opptrådd både som soloartist, i duetter, kor og i fellesskap med blant annet Sølvguttene. Sebastian har de siste årene vært med på teater/musikal på skolen, samt i julespillet *Like til Betlehem*. Han har også hatt rollen som Pinky i *Kaptein Sabeltann* i Kristiansand Dyrepark.

FLORIAN ALMEDAL SILLITOE (en gutt) er 12 år og har sin sangbakgrunn fra Kristiansand domkirkes guttekor under ledelse av Andrew Wilder. Han startet i koret da han var 6 år, og har vært solist ved flere anledninger under gudstjenester og på konserter i Domkirken, Kilden og Søm kirke. Sammen med guttekolet har han deltatt på større fremføringer som *Skapelsen* av Haydn med Det norske solistkor, Mozarts *Requiem* med Sølvguttene, samt *Juleoratoriet* av Bach med Domkoret. Han tar nå også sangtimer på Knuden - Kristiansand kulturskole, og opptrer jevnlig på huskonserter. Blant soloopptredener har han blant annet fremført Faures *Pie Jesu*, Lloyd Webbers *Pie Jesu*, *Den fyrste Song* av Per Sivle og *Ich halte treulich still* av Bach. Florian går på Kristiansand International School.

KRISTIANSAND SYMFONIORKESTER (KSO) er ett av Norges syv profesjonelle symfoniorkester og består av 70 heltidsansatte musikere. KSO er et ungt og vitalt ensemble i sterk utvikling og har ansatte fra 15 ulike nasjoner. Sjeffdirigert er Nathalie Stutzmann som tiltrådte denne sesongen 2018/19. Hun overtok taktstokk og podium etter Giordano Bellincampi som var sjeffdirigert fra 2013.

Gjestedirigert i sesongen 2018 / 2019 er Julian Rachlin, og «Artist in Residence» for sesongen er fiolinist og komponist Henning Kraggerud.

KSO har siden januar 2012 hatt sitt hjem i Kildens flotte konsertsal. Her får publikum fra hele Sørlandet oppleve klassiske orkesterkonserter, crossover, familiekonserter og spesielle evenementer, som Fædrelandsvennens ønskekonsert, Nyttårs-konsertene, Barnas Kildendag og 17. mai konserter.

I tett samarbeid med Kildens andre kunstnerisk produserende avdelinger (Kilden Opera, Kilden Teater og Kilden Dialog) fungerer KSO som orkester for opera-, musikal- og ballettoppsetningene og i «outreach»-prosjekter som SPOR og Juleevangeliet.

NRK spiller regelmessig inn konserter med Kristiansand Symfoniorkester som i tillegg har laget flere CD'er og fremover vil presentere flere egenproduserte konsertopptak på en digital plattform.

Foto fra prøveperioden.

KRISTIANSAND SYMFONIORKESTERS VENNEFORENING CRESCENDO
er et nytt tilbud til deg som vil støtte orkesteret og lære mer om musikkens verden.
Som medlem blir du invitert til førsnakk, besøk backstage, kulturhelg i Aarhus
og mange andre arrangementer.

Medlemskap i Crescendo koster kr 200 pr. år.

Les mer og meld deg inn på crescendokristiansand.no

CRESCENDO
Venneforening for Kristiansand Symfoniorkester

GIACOMO ANTONIO DOMENICO MICHELE SECONDO MARIA PUCCINI

Giacomo Puccini (1858-1924) ble født i den toskańske byen Lucca i 1858. Slekten hans hadde i generasjoner dominert musikklivet i byen, og nærmest «abonnert» på organisttjenesten i St.Martion-katedralen. Forventningene var således store til at den unge Giacomo skulle følge tradisjonen. Og det gjorde han for så vidt også ved å bli korist i 10-årsalderen og organist som 14-åring.

Hans første komposisjoner var sakral orgelmusikk. Samtidig begynte en gryende interesse for opera-sjangeren å gjøre seg gjeldende. Da han i 18-årsalderen gikk de drøye to milene fram og tilbake mellom Lucca og Pisa sammen med sin bror, for å oppleve en forestilling av Verdis *Aida*, var saken klar. Giacomo Puccini innså at operaen var hans framtid. Men før han meddelte omverdenen sine fremtidsplaner skulle utdanningen ved Instituto Pacini i hjembyen avsluttes. Eksamensarbeidet bestod av en messe, *Messa a quattro voci*, som ble urfremført i juli 1880 i forbindelse med den årlige feiringen av byens skytshelgen San Paolini. Verket ble godt mottatt av både publikum og kritikere, men ble lagt til side av Puccini og forble utspilt fram til 1952 da det i Chicago fikk sin andre framføring. Denne gang under navnet *Messa di Gloria*.

Samme år urframførelsen fant sted, forlot Puccini Lucca og tilbragte tre år ved Musikkonservatoriet i Milano. Der underviste Ponchielli og flere andre etablerte komponister.

Eksamen i 1883 ble kronet med orkesterverket *Capriccio sinfonico*. Likesom i *Messa di Gloria* er Puccinis naturlige talent, dramatiske effekter og smidige instrumentering her tydelig. Dette lille mesterverket ble imidlertid tilbakedratt av komponisten, kanskje på grunn av innsikten i at det melodiske materialet skulle komme bedre til nytte i framtidige operakomposisjoner. Valsepartiet i den langsomme innledningen er for eksempel mer eller mindre identisk med innledningen av *La Bohème*.

Noen måneder senere gjorde Puccini sitt første forsøk som operakomponist. Enakteren *Le Villi* var et bidrag i en komposisjonskonkurranse, men juryen var ikke imponert.

Ved hjelp av komponisten Arrigo Boito, mest kjent som Verdis librettist, kunne operaen imidlertid settes opp i mai 1884 på Teatro Dal Verme i Milano. *Le Villi* fikk en viss suksess, men viktigst av alt – den fikk musikkforleggeren Giulio Ricordis oppmerksomhet. Resultatet ble en bestilling fra La Scala der Puccini debuterte i 1889 med operaen *Edgar*, som for øvrig ble en gedigen fiasko.

Ricordis tro på Puccini var imidlertid urokkelig og neste forsøk, basert på et litterært verk med mer substans, ble svært vellykket. *Manon Lescaut*, etter Antoine Francois Prevost' roman om den vakre Manon som slites mellom lidenskap og materiell trygghet, hadde ur premiere i Torino i 1893 og ble et gigantisk gjennombrudd for Puccini.

De tre påfølgende operaene *La Bohème* (1896), *Tosca* (1900) og *Madame Butterfly* (1904) befestet hans posisjon som en av musikkhistoriens aller største komponister, og har siden blitt hans meste framførte operaer. Puccinis strålende karriere ble avsluttet på fabelaktig vis med hans 12. opera *Turandot* (1920-25). *Turandot* ble riktig nok aldri fullført av Puccini selv, men av hans elev Franco Alfano etter Puccinis skisser.

Puccini gikk aldri inn i modernismens formspråk selv om han levde og virket frem til midten av 1920-tallet. Det er få komponister som synes mer attraktive for et bredt publikum enn Puccini – noe som sannsynligvis skyldes hans forkjærlighet for melodier.

Som Verdi hadde også Puccini en forkjærlighet for tragisk liv og umulig kjærlighet. De fleste av hans operaer er tragedier eller har dypt tragiske elementer. Hans måte å arbeide med, og forsterke effekten av, lange melodilinjer har gjort at han har blitt anklaget for musikalsk sentimentalitet.

Puccinis verk kan knyttes til verismen - en litterær stil som også fikk sitt uttrykk innen opera. En såkalt verismo opera handler som oftest om vanlige mennesker snarere enn om myter og legender, og mangler mange av operaens mer kjente elementer slik som bel canto sang (sangstil som fremhever sangerens virtuositet) og koloratur ("pynt" i vokalmusikk i form av for eksempel ornamenter). "Il verismo" betyr bare "realisme". Det skal imidlertid sies at ikke alle Puccinis operaer handler om vanlige mennesker. *Turandot* for eksempel, foregår i et mytologisk og antikt Kina.

I Puccinis operaer flyter ofte arier og resitativer sammen, hvilket vitner om at han nok ble påvirket av Wagners musikkdramaer. Puccini benytter hyppig eksotiske elementer i sine operaer (i det minste med tanke på hva som ble ansett som eksotisk på begynnelsen av 1900-tallet). I *Turandot* brukes for eksempel gong og xylofon flittig. Spesielt i sine senere verk vitner fargerike harmonier og spennende orkestreringsteknikker om at han kan ha blitt inspirert av Debussys impresjonistiske arbeid.

Puccini var kjederøyker og fikk diagnosen strupekreft. Etter en eksperimentell strålebehandling som førte til ukontrollert blødning med påfølgende hjerteinfarkt, døde han i Brussel 29 november 1924, 65 år gammel. Nyheten om hans død nådde Roma under en forestilling av *La Bohème*. Operaen ble straks stoppet, og orkesteret spilte Chopins sørgemarsj for et sjokkert og sørgende publikum. Han ble begravet i Milano, i Toscanini- familiens grav, men det var alltid ment som en midlertidig løsning. I 1926 ble Puccinis levninger ført til Torre del Lago, der han ble begravet i et kapell på eiendommen sin. Etter Puccini sin død, omgjorde hans sønn Antonio huset til et museum. Villa Museo Puccini er også i dag åpent for publikum.

Partitur, 1899

Puccinis operaer

Le Villi, 1884

Edgar, 1889

Manon Lescaut, 1893

La Bohème, 1896

Tosca, 1900

Madama Butterfly, 1904

La Fanciulla del West, 1910

La Rondine, 1917

Il Trittico: Il Tabarro, Suor Angelica, Gianni Schicchi, 1918

Turandot, uferdig i 1924 da komponisten døde, hadde premiere i 1926 i en versjon fullført av Franco Alfano.

RYSTENDE VAKKERT

Rystende vakkert. Det er to ord som beskriver avtrykket i meg første gang jeg opplevde *Tosca*, et av operalitteraturens virkelig store ikoniske verk. Jeg lot meg berøre av Puccinis usigelig vakre kjærlighetsuttrykk, for så å overveldes av voldsomme klangkaskader. *Tosca* er en opera med substans og relevans for vår tid. I *Tosca* møtes kultur og ukultur, humanisme møter inhumanitet og dyp kjærlighet møter kynisme og kulde.

Puccini skrev verket i 1899, men historien er tidløs - og derfor er denne versjonen gitt et nåtidig uttrykk. Operaens selvfølgelige omdreiningspunkt er sangerinnen Tosca, som er bærer av den lidenskapelige kjærligheten i forholdet til glasskunstneren Cavaradossi. Både Tosca, Cavaradossi, den politisk opposisjonelle Angelotti og despoten Scarpia er sterke, lidenskapelige personligheter. De vil mye og skal mye. Scarpia kanalisere sin kraft gjennom maktovergrep satt i system. I hans totalitære regime er mennesket rettsløst. Frihetsberøvelse, krenkelser, tortur og drap er regelen mer enn unntaket. Scarpia er vant til å ta og få det han vil ha - og han vil ha Tosca. Når det går opp for Scarpia at det eneste han ikke kan kontrollere er Toscas kjærlighet, utløses voldsomme krefter i ham som får fatale konsekvenser.

Som lyse motkrefter til Scarpia, møter vi mennesker som bevarer sin sjels storhet, sin kjærlighetsevne og integritet, før de taper sine liv. Karakterene i *Tosca* minner oss på hva ukrenkelighet er, og hvilken grunnleggende verdi frihet er i ethvert menneskeliv. De minner oss også på hva det vil si å elske og hvor umistelig livet er, og på den forskjell vi alle utgjør i verden. *Tosca* utfordrer oss i en eksistensiell tematikk: Hvem velger vi å være og hva velger vi å skape?

Ingrid Forthun
regissør

DIRIGENT PETER SZILVAY OM FORTE FORTISSIMO, Bb-DUR, ASS-DUR ... OG E-DUR OG -MOLL

Uten den klassiske Ouvertyren kaster Puccinis partitur oss inn i handlingen. Første gang jeg så *Tosca*, ble jeg helt sjokkscadet av de tre første akkordenes totale usammenheng. Tre akkorder som står så fjernt fra

hverandre, meisles ut som granittsøyler i forte fortissimo. Bb-dur, Ass-dur, E-dur. De beskriver Scarpias usammenhengende og innfallsfulle psyke. Så kaster han Angelottis fluktmusikk over publikum så vi også sitter andpustne i det Angelotti kommer løpende ut i kirkerommet. Og sånn fortsetter det. Puccini har laget et partitur med farger og artikulasjon som beskriver gode og onde menn, og en god kvinne, Tosca.

Få operaer inneholder kun én kvinneverole, Puccini maler henne myk, ærlig og sann med harpe og sordinerte strykere. Puccini kan ikke ha unngått å bli inspirert av Wagners idé om å la alle deltagerne få hvert sitt tema. Det gjør det lettere å følge handlingen og bidrar til å bygge opp operaens form. Selv om Wagner og Puccini står langt fra hverandre i

uttrykk er det liten tvil om deres sans for den gjennomkomponerte opera som avløser for Verdi og Donizettis nummeroperaer.

Et stort øyeblikk, kanskje mitt favorittsted, er slutten av andre akt der Tosca har drept Scarpia og Puccini på symbolsk manér spiller de tre åpningsakkordene i piano pianissimo, men denne gangen går han til moll: Bb-dur, Ass-dur, e-moll.

Nyt dette øyeblikket, og mange andre, dette er operaen du som lytter vil kjenne deg igjen svært ofte. *Tårnarien*, *Vissi Darte*, Korets *Te Deum* og mye mye mer.

Vi håper vi i orkester-graven kan bidra med liv på scenen og uforglemmelige musikalske øyeblikk fremført av de beste musikere som blandes med de beste solister og kor på scenen.

Peter Szilvay
dirigent

TOSCA
DI
GIACOMO PUCCINI

—
ATTO PRIMO
—

LA CHIESA DI SANT' ANDREA DELLA VALLE.

A destra la Cappella Attavanti. A sinistra un impalcato: su di esso un gran quadro coperto da tela. Attrezzi vari da pittore. Un panier.

$\text{♩} = 69$
ANDANTE
MOLTO SOSTENUTO

fff
fff tutta forza

MED PÅ NOTENE

Assistentdirigent Nils Erik Måseidvåg (25)
om *Opptakt* - en del av Talent Norges dirigentsatsing

– Jeg lærer mye av å assistere Peter. Han har en veldig fysisk tilnærming til dirigering, man ser det på måten han beveger seg på. Her skal ikke musikken være pen og pyntelig, den skal være av kjøtt og blod, sier Nils Erik Måseidvåg.

Han har fått assistere dirigent Peter Szilvay i hele prøveperioden til *Tosca*, gjennom lanseringsprogrammet *Opptakt*. Programmet er en del av Talent Norges dirigentsatsing med støtte fra Sparebankstiftelsen DnB, og har som mål å gi Norge flere dirigenter på høyeste profesjonelle nivå.

– Nils Erik er et av Norges største dirigenttalenter, og ambisjonen til *Opptakt* er at unge dirigenter skal utvikle seg gjennom å få oppgaver i profesjonelle orkestre.

De skal bygge omdømme, slik at de styrker mulighetene for en solid dirigentkarriere, sier Morten Schjelderup Wensberg.

Han er dekan ved Fakultet for utøvende kunsthøgskole ved Universitetet i Stavanger, som koordinerer samarbeidet mellom *Opptakt* og symfoniorkestrene. Nils Erik Måseidvåg ble i 2016, sammen med Andreas Hansson, plukket ut til å delta i det toårige programmet.

– Jeg får verdifull erfaring ved å bli kjent med profesjonelle orkestre og dirigenter. Jeg har lært mye om håndverket, og om hvordan man skal jobbe for å få frem den aller beste musikken, sier han.

Gjennom *Opptakt* har Måseidvåg dirigert blant andre Trondheim Symfoniorkester, Nordnorsk Opera og Symfoniorkester, Stavanger Symfoniorkester og Oslo- Filharmonien.

– Det er flott at vi har nye måter å dyrke frem nye dirigenter på. Peter Szilvay er en dirigent som virkelig ser verdien av slike samarbeid, og har tatt Nils Erik svært godt imot, sier Schjelderup Wensberg.

Frøydis Lind, operasjef ved Kilden Teater og Konserthus, er svært fornøyd med samarbeidet.

– Det er fantastisk for Kilden Opera å få være en del av *Opptakt*-programmet. Ikke bare har Nils Erik mye å lære av hvordan vi jobber, vi lar oss også inspirere av et slikt talent, sier hun.

Schjelderup Wensberg tror den unge dirigenten kan nå langt.

– Nils Erik er veldig musikalsk, kreativ, har egne ideer og kunstneriske ambisjoner, og en solid gjennomføringsevne. Men for å bygge en karriere trenger du også nettverk. *Opptakt* er et godt springbrett inn til dirigent-verdenen, sier han.

Opptakt

Dirigentsatsing etablert i 2016

Opptakt er del av Talent Norges dirigentsatsing, er finansiert av Sparebankstiftelsen DnB og koordinert av Universitetet i Stavanger

Nils Erik Måseidvåg og Andreas Hansson er de to dirigentene som hittil har deltatt i *Opptakt*-programmet.

I en alder av 25 år har Måseidvåg en imponerende CV. Han studerer orkesterdirigering ved det Kongelige Danske Musikkonservatorium i København, og har gjestet ensembler som KORK Kringkastingsorkestret, Stavanger Symfoniorkester, Kongelig norske marienes musikkorps, Forsvarets stabsmusikkorps og Hærens musikkorps.

– Jeg lærer mye av å bli kjent med hvert enkelt orkester, sier Måseidvåg.

Han har samarbeidet med Kristiansand Symfoniorkester flere ganger, og gir orkesteret følgende attest:

– Musikerne er veldig på og har et tydelig engasjement i spillestilen. De har en energisk og frisk måte å tilnærme seg musikken på.

Torsdag 20. september skal Nils Erik Måseidvåg i ilden i orkestergraven, og *Tosca*publikummet får sjansen til å oppleve et dirigenttalent i sving.

Ingrid Anthonsen
kommunikasjonsmedarbeider

FRIHAVN

Restaurant Frihavn finner du i Kildens foaje.
Våre smaksrike retter er laget av sesongbaserte råvarer fra lokale leverandører.
Foajebaren serverer drikke, småretter og snacks
– her kan du bestille pausedrikke eller nyte noe godt etter forestilling.
Foajebaren er åpen kl. 11–23. Restaurant Frihavn åpner kl. 16.

Velkommen ut av hverdagen – velkommen til Frihavn

 FRIHAVN

Spisestedet i Kilden. Bordbestilling: spise@kilden.com tlf. 902 29 412, man – lør

KRISTIANSAND SYMFONIORKESTER 2018/2019

Sjefdirigent: Nathalie Stutzmann

Tors	27.09	Keiserkonserten og Skjebnesymfonien	*
Tors	11.10	Symphony in Jazz & Jazz in Symphony, Egil Kapstad in memoriam	*
Lør	20.10	Teaterkonsert Peer Gynt, i samarbeid med Kilden Teater	
Tors	31.10	Fædrelandsvennens Ønskekonsert	
Tors	08.11	Kraggerud og Halvorsens gjenfunne fiolinkonsert!	*
Tors	15.11	Griegs Klaverkonsert & Nielsens «uudslukkelige»	*
Tors	29.11	Sinfonia Concertante	
Tors	06.12	Bachs Juleoratorium i Domkirken	
Ons	19.12	Juleevangeliet, med Kim André Rysstad, Thom Hell m. fl.	
Tors	20.12	Juleevangeliet, med Kim André Rysstad, Thom Hell m. fl.	*
Ons	09.01	Nyttårskonserten - En aften i Wien, med russisk vri!	
Fre	11.01	Nyttårskonserten - En aften i Wien, med russisk vri!	
Lør	12.01	Nyttårskonserten - En aften i Wien, med russisk vri!	
Tors	17.01	Bilder fra en utstilling	
Tors	01.02	We Come in Peace - Orchestral Science Fiction-musikk	
Lør	02.02	We Come in Peace - Orchestral Science Fiction-musikk	*
Tors	07.02	Modne mestere	*
Tors	14.02	Valentinsdag med Stutzmann og Kraggerud	*
Lør	09.03	SPOR	
Tors	28.02	Come Shine & KSO	*
Tors	14.03	Ung Klassisk	*
Tors	21.03	The Planets!	*
Tors	28.03	Magisk orkesterkoloritt!	*
Tors	04.04	Henning Kraggerud: komponist og solist!	*
Tors	11.04	Brahms' Tyske Rekviem	*
Lør	27.04	KSO og Dyreparken - familiekonsert	
Tors	09.05	Mozart, Brahms og Stutzmann	*
Fre	17.05	Festkonsert på Nasjonaldagen!	
Tors	06.06	Sesongfinale med Nathalie!	*

* Plukk & miks minst fire konserter og få 25% rabatt.

Mer info: KSO Sesongprogram 2018 / 2019 (utlagt i foajé) og kso.no.

Kilden Teater- og Konserthus for Sørlandet IKS

Sjølystveien 2 - 4610 Kristiansand
90 58 11 11 - post@kilden.com
kilden.com

Eiere:

Kristiansand kommune, Vest-Agder fylkeskommune,
Aust-Agder fylkeskommune, Grimstad kommune

Hovedsamarbeidspartnere:

Fædrelandsvennen

SPAREBANKEN SØR agder energi

Samarbeidspartnere:

KANALBYEN

cultiva

LEXUS
KRISTIANSAND